

Om det internationale Voldgiftssystem og Bestræbelserne for dets Gjennemførelse.

Af Aleksis Petersen.

I forrige Rigsdagssamling blev der den 18de Marts 1875 af tre Folketingsmænd (Winther, Kjær og M. C. Christensen) indbragt et Forslag til Beslutning saalydende: «Folketinget opfordrer Regeringen til at virke hen til Oprettelsen af en evropæisk Voldgiftsdomstol til Afgjørelse af mellemrigske Stridigheder.» Forslaget blev uden Forhandling henvist til Udvalg (Alberti, Berg, Bojsen, Gad, Høgsbro, Rimestad, Steffensen, Tauber og Zahle). I sin Betænkning oplyser Udvalget, at der i Marts, April og Maj 1875 til Folketinget indgaves en Række Andragender, der støttede Forslaget, og som vare forsynede med ikke mindre end 11,744 Underskrifter (deraf 8440 fra Jylland og 3304 for Størstedelen fra Kjøbenhavn fremsendte ved Fagforeningernes Formand). Udvalgets i sproglig Henseende forbavsende slet affattede Betænkning udtalte forøvrigt Følgende: «Vistnok maa det nu ogsaa for Udvalget stille sig som ønskeligt, om Afgjørelsen af mellemrigske Stridigheder kunde ske ved en Voldgiftsdomstol, navnlig dersom denne blev indrettet saaledes, at derved opnaaedes

Betryggelse for de mindre Staters Ret; men Udvalget maa i alt Fald anse det for heldigere, om dette sker under en anden Form end den foreslaaede, eftersom det vanskelig vil staa i en dansk Regerings Magt, at «virke hen til» Opnaaelsen af det nævnte Øjemed. Udvalget indstiller derfor, at Sagen afgjøres ved følgende Dagsorden: «Idet Folketinget udtaler den Forventning, at Regeringen, hvis der maatte vise sig Udsigt til at faa oprettet en Voldgiftsret for mellemrigske Tvistigheder, vil slutte sig til Bestræbelserne herfor, gaar det over til Dagsordenen.» — Da denne Betænkning blev afgivet umiddelbart inden Rigsdagens Slutning, fik Sagen ikke nogen Afgjørelse; men der er vel overvejende Sandsynlighed for, at den af Udvalget foreslaaede Dagsorden vilde være bleven vedtaget, hvis den var kommen til Afstemning; i alt Fald vilde der da neppe være blevet vedtaget nogen mere indholdsrig Udtalelse. Det maa utvivlsomt ogsaa indrømmes, at et Land som Danmark i Spørgsmaal om Oprettelsen af en international Voldgiftsdomstol ikke har stort Mere at gjøre end at «slutte sig til» de andre Staters Bestræbelser. Om at Danmark skulde kunne tage noget Initiativ, kan der her ikke vel være Tale.

Det danske Publikum er i Almindelighed meget tilbøjeligt til at betragte Bestræbelserne for Gjennemførelsen af den internationale Voldgifts Princip for ganske utopiske. Det er tvivlsomt, om denne Betragtningssmaade er retfærdig. Urigtigt er det i ethvert Tilfælde, naar Mange synes at mene, at der ikke er væsenlig Forskjel mellem dem, fra de hvem de nævnte Bestræbelser udgaa, og dem, der drømme om «den evige Fred». Slig urigtig Opfattelse skyldes Mangel paa Kjendskab til det, hvorom Sagen drejer sig. For at klare Publikums Forestillinger vil der

paa de følgende Blade blive givet nogle Oplysninger om den internationale Voldgift, om dens Historie, om de Avtoriteter, af hvilke den støttes, og om de Tilfælde, i hvilke den alt er kommen til praktisk Anvendelse. Naar derhos nogle Punkter, der maaske kun staa i en mere middelbar Forbindelse med Voldgiftsspørgsmaalet, ville blive korteligen berørte i det Følgende, da sker dette, for at det skal staa klarere, hvilken Plads Voldgiftsbestræbelserne indtage mellem de forskjellige Fredsbestræbelser.

I.

Ingen mod Menneskehedens Vel sigtende Bestræbelser have høstet saa liden Tak som Fredsvennernes. Haan og Spot udgjør Størstedelen af den Løn, de have modtaget. Selv om det skulde være lykkedes dem at fremsætte en sund og praktisk Tanke — Voldgiftstanken er maaske en saadan —, vil man dog kun nødig yde dem Anerkjendelse derfor. Krigen vil først ophøre, naar Mennesket ophører at være Menneske, paastaar man. Fredstanken er en Utopi, som det ikke lønner Umagen at prøve. Der er endog dem, der betvivle, at det vilde være ønskeligt om Fredsvennernes Maal blev virkeliggjort, forudsat at det kunde virkeliggjøres.

Tilvisse har den praktiske Mand ofte ikke kunnet Andet end misbillige Fredsvennernes Fusentasterier, hvor anerkjendende han end maatte stille sig ligeoverfor deres Maal. Ved at fordre en øjeblikkelig eller dog snartlig Gjennemførelse af, hvad der i det heldigste Tilfælde først lader sig gennemføre i en uoverskuelig fjern Fremtid, have Fredsvennerne ofte stemplet sig selv som Drømmere og Sværmere, til hvem intet Hensyn behøver at tages. De have opstillet omfattende og anmassende Fordringer;

de have fordret en fuldstændig Afvæbning, eller de have maaske endog udmalet den «evige Freds» Velsignelser, — og de have derved forskjertset alvorlige Mænds Tillid. Selv de mere sindige Fredsvenner lade sig jævnlig for stærkt rive med af Begejstringen over Civilisationens Fremskridt. De opstille — idet de mene, at Freden mellem Nationerne skal tilvejebringes ved lignende Midler (Lov, Domstol, Politi) som dem, hvorved Freden mellem Individerne er tilvejebragt — den under de nuværende Forhold utopiske Fordring paa Oprettelsen af en international Lovgivningsmagt, en international dømmende Magt og en international udøvende Magt. Eller de fremsætte, saaledes som den ansete østrigske Militærstatistiker, Dr. Adolf Fischhof, Forslag til en Reduktion af de evropæiske Krigsbudgetter. Selv et Forslag som Dr. Fischofs maa muligvis foreløbig betragtes som utopisk. Vel se vi et Blad som «Neue freie Presse», et Blad, der ganske vist ikke lever i Skyerne, træde i Skranken for det. Vi se dette Blad forsvare den foreløbig uigjennemførlige Tanke om Afslutning af Traktater, hvorved Staterne gjensidig forpligte sig til for den Tid, Traktaten omfatter, at blive staaende ved en bestemt Væbnings-tilstand, ikke at overskride en vis Rustningsgrænse. Vi høre Bladet lykønske det ny Aar med disse Ord: «Vi ville træde i Skranken for Tanken om Hærreduktioner, om Nedsættelse af Krigsbudgettet; vi ville træde i Skranken for denne Tanke til det Yderste, ikke blot fordi vi betragte den som en Konsekvens af sunde økonomiske Grund-sætninger, men fordi Folkevellet, Retsstaten, den sunde Fornuft fordrer dens Gjennemførelse!» Men ulykkeligvis ere vi naaede til det Punkt, at selv den sunde Fornufts beskedneste Fordringer vise sig som Drømmebilleder.

Dr. Fischof og «Neue freie Presse» forlange, at i alt Fald det rette Forhold mellem Landets finansielle Kraft og dets Rustninger overholdes. Hvor naturlig synes ikke en saadan Fordring! men hvor mange Stater have i Sinde at fyldestgjøre den? Først naar der bliver stillet Staterne det uundgaaelige Enten-Eller: Nedsættelse af Krigsbudgettet — eller Bankerot! turde der være nogen Rimelighed for, at det første Alternativ vilde blive foretrukket.

En Afvæbning eller hvad der har den fjerneste Lighed med Afvæbning, bør man saaledes neppe sætte sin Lid til. Deraf følger dog ikke, at man skal afvise ethvert Forslag, der sigter mod Fredens Bevarelse, som savnede det al Interesse. Hvor skeptisk man end stiller sig, og under de nuværende Rustningsforhold nødvendigvis maa stille sig, ligeoverfor Afvæbningstanken, saa bør man dog ikke afvise som ganske interesseløse Spørgsmaal som disse: Er det muligt, at gjøre den «væbnede Fred» mindre trykkende end den nu er? Er det muligt, at den permanente Krigsfod, hvorpaa Nationerne staa, kan forandres til en Fredstilstand, der vel ikke vil være «evig», men som dog kun mere undtagelsesvis vil blive afbrudt af Krig? Er det muligt at give Folkeretten en saadan Udvikling, at de internationale Differenspunkter hyppigere end nu ville blive jævnedes uden Sværdets Mellemkomst, og at Krigen, naar den ikke kan undgaas, maa blive ført efter bestemtere og klarere Love, end nu er Tilfældet? Skulde disse Spørgsmaal være utopiske — Muligheden heraf tør vel ikke benægtes — saa bør de dog vistnok, inden de definitivt afvises som saadanne, i alt Fald først undergives en alvorlig Overvejelse.

Vor Tid er Kontrasternes Tid: Paa den ene Side synes Nationerne at blive stedse mere solidariske.

Landene staa i gjensidige Gjældsforhold og ere paa den inderligste Maade interesserede i hverandres Trivsel. Kapitalen er bleven kosmopolitisk: den, der i vore Dage slaar en Fjende ihjel, dræber en Skyldner. Den gamle protektionistiske Handelspolitik er i alt Fald tildels bleven forladt, og herved er en af de Aarsager, der i tidligere Dage foraarsagede saa megen Misstemning mellem Nationerne, bleven fjernet. Kommunikationsmidlernes Udvikling, alle kommercielle og industrielle Forhold, Verdensudstillinger, internationale Kongresser af forskjellig Art, Rejsernes tiltagende Hyppighed, det fortroligere Kjendskab til fremmed Sprog og Literatur, — Alt synes at maatte knytte de forskjellige Nationers materielle og aandelige Interesser stedse nøjere sammen. — Paa den anden Side ere Udgifterne til Rustninger, til Hær, til Flaade og Befæstninger, og til andre lignende stats- og samfundsødelæggende Formaal i uafbrudt Stigen. Ikke med Aandens Vaaben, men med Kanoner skal «Kulturkampen» føres. Ingensinde har man med mere rastløs Iver end nu beredet sig til at ødelægge sine Naboer, — og derved sig selv.

Hvori ligger det da, at Krigstilstanden, trods Nationernes Solidaritet, synes at skulle være permanent? Hvilke ere de Grunde, der tvinge os til stedse at være belavede paa Krig? Hugo Grotius mente, at Folkenes Lyst til at nedsætte sig i fremmede Lande, og Vægning ved at give dem Hustruer, der forlangte saadanne, hørte til de vigtigste Krigsaarsager. Nutildags ere Sabinerindekrige ikke længere i Brug, og Nationernes Vandrelust er heller ikke det, der avler Krige. Paul Leroy-Beaulieu nævner i sit Skrift: «Recherches économiques sur les guerres contemporaines» (1873) tre andre Krigsaarsager: Under-

trykkelse af den ene Nationalitet ved den anden; — ned-
 arvede nationale Antipathier, som et trættekjært Diplomati
 exploiterer, og en forkastelig Folkeundervisning nærer;
 — Fyrsternes Ærgjerrighed og deres Forsøg paa ved en
 militær *gloire* at faa Folket til at glemme de indre Til-
 standes Ynkelihood (Napoleon). Men i sin udmærkede
 Bog «Des causes actuelles de guerre en Europe et de
 l'arbitrage» (1873) nævner Émile de Laveleye en ganske
 anderledes fyldig Række Krigsaarsager, og dog er ogsaa
 den langt fra at være udtømmende, thi det er overhovedet
 umuligt at give nogen blot tilnærmelsesvis udtømmende
 Oversigt over disse Aarsager. Erobringslyst, Religionen,
 Bestræbelser for at opretholde den europæiske Ligevægt,
 Indblanding i fremmede Landes indre Anliggender, historisk
 Rivalisering, Kolonispørgsmaal, de Neutrales Forpligtelser,
 Racefjendskab, de politiske Institutioners Mangelfuldhed,
 Theorien om de »naturlige» Grænser, Tilsidesættelse af
 international Høflighed, ved disse og utallige andre, saa-
 vel betydningsfulde Forhold som futile Bagateller, som
 Laveleye sammenfatter under Benævnelserne «*conflits sans
 nom*», forstyrres endnu i vore Dage Verdensfreden. Hvem
 der ønsker vejledende Bemærkninger og historiske saavel
 som andre forklarende Oplysninger om disse Forhold, vil
 ikke kunne søge dem paa noget bedre Sted end i Émile
 de Laveleyes nysnævnte Værk.

Man har paavist, at medens Fyrsternes Privatinteresse
 kan føre dem til at begynde Krig, er Freden dog altid i
 Folkets Interesse. Deraf har man da draget den Slut-
 ning, at naar Retten til at erklære Krig toges fra Fyrsterne
 og gaves til Folket, vilde mangan en Krigsaarsag derved
 fjernes. Dette Spørgsmaal om «*le droit de guerre et de
 paix*» har givet Anledning til de betydningsfuldeste parla-

mentariske Debatter. Deres Resultater have imidlertid ikke været meget tilfredsstillende. Medens den danske Grundlov endnu hævder Kongens Ret til at erklære Krig og slutte Fred, have andre Landes Forfatninger fastsat, at kun med Folkets eller Folkerepræsentationens Samtykke maa Krig erklæres. Historien viser, hvor illusoriske slige Bestemmelser ere. Først da Napoleon var paa Vejen til St. Helena, opdagede Senatet, at den store Kejser i en Aarrække neppe noget Øjeblik havde undladt at tilside-sætte den Paragraf i Forfatningen, der bestemte, at Krig kun maatte erklæres ved Lov. Den store Kriger havde ikke bedt Nogen om Forlov til at erklære Krig; han havde krænket Forfatningen og krænket den paa den mest hensynsløse Maade. Kun Skade, at Opdagelsen heraf gjordes, da han alt var falden! Napoleon III var mere hensynsfuld; han søgte i alt Fald indtil en vis Grad at holde sig Forfatningen efterrettelig, og Formerne respekterede han, eller brød dem dog ikke aabenlyst. Derfor kunde han da ogsaa, da man efter Sedan bebrejdede ham at have styrtet Frankrig i Ulykke, svare, at «Folket» vilde Krigen, — en Paastand, som Thiers dog har tilbagevist med Bestemthed. *)

*) For Undersøgelseskommissionen angaaende Begivenhederne af 4de September 1870 erklærede Thiers i de højtideligste Udtryk, at «naar Napoleon, for at undskylde sig, paastaar at det er Frankrig, der drev ham til Krigen, taler han ikke Sandhed. Hvis Napoleon virkelig ikke vilde Krigen, og hvis han kun modstræbende har givet efter, er det for sit Parti, ikke for Frankrig, at han har givet efter. Jeg har set Alt, og jeg paastaar, med Haanden paa Hjertet, at Frankrig ikke vilde Krigen. Nogle Hoffolk og nogle, forøvrigt meget faa, Børsspekulanter ønskede den; Folket ønskede den ikke. Kun et af Ærgjerrighed og Uvidenhed forblindet Parti vilde den, gav os den og styrtede os i Ulykke.»

De to Napoleon'ers Exempel viser, hvor varsom man bør være med at fæste Lid til en Bestemmelse i Forfatningen om, at Krig kun maa erklæres med Repræsentationens Samtykke. Vil man sikre Freden, bør man ikke blive staaende ved en enkelt Forfatningsbestemmelse, der er let at omgaa eller krænke; man bør gaa grundigere til Værks. Flere Ting ere her nødvendige. Først og fremmest maa man lære Nationen en anden «Patriotisme» end den, der nu bibringes den; man skal lære den at elske sin Næste og andre Nationer; man skal lære den at afsky Krigen, og følgelig den militære *gloire*. For det Andet maa der gennemføres en saadan økonomisk Ordning, at Nationernes Solidaritet derved bliver evident. For det Tredje bør der gennemføres en politisk Forfatning, hvorved Regeringen tages fra dem, der ere eller kunde være interesserede i Krig, og gives til dem, der ere interesserede i Fred. Men da det, selv om de moralske og materielle Tilstande ere nok saa gode, ikke er muligt at tænke sig en saadan Guldalder, at internationale Tvistigheder aldrig skulde opstaa, bør der — for det Fjerde — oprettes Institutioner, der kunne lette en fredelig Udjævning af opstaaende Tvistigheder. — Hvad har man nu udrettet i disse forskjellige Henseender? Tilvisse ikke meget! Man har ikke med fyldestgørende Udbytte bibragt Folket Afsky for Krigen og dens Mænd; man har ikke ændret den politiske Forfatning paa den antydede Maade, og en permanent international Voldgiftsret lader endnu vente paa sig og vil sandsynlig fremdeles udeblive i en uoverskuelig lang Fremtid. Kun i én Henseende er der udrettet Noget: den økonomiske Ordning er gaaet væsenlig frem; Samkvemmet mellem Nationerne er bleven inderligere; de handlende og industridrivende

Klasser blive stedse mere kosmopolitiske; Postkonventioner, Telegrafkonventioner og mange andre det internationale Samkvem lettende Overenskomster komme i Stand; Toldfrihed — en nødvendig Betingelse for sunde internationale Forhold*) — er vel endnu langt fra at være gennemført, men ved Afspærringssystemet har man dog rokket stærkt; et internationalt Mønt-, Maal- og Vægtsystem er vel ligeledes endnu en Utopi, men ogsaa dette har man dog nærmet sig; en international Vexellovgivning og overhovedet en international kommerciel Lovgivning vil visselig ikke i vor Levetid blive realiseret, men man arbejder dog af bedste Evne herhenimod osv. Paa dette Punkt er der saaledes uimodsigelige Fremskridt. Men hvad er der udrettet i de andre Henseender?

Om der i Kirken, af den kristne Fredslæres Forkyndere, er blevet udrettet Meget, vides ikke. At der i Skolen, særligt ved Undervisningen i Historie, ikke søges bibragt Børnene en meget vid Patriotisme, er vist utvivlsomt. Derimod er der af de to Dødsfjender, Manchestermænd og Socialister, blevet agiteret for kosmopolitiske Ideers Udbredelse, ikke ganske uden Udbytte, ihvorvel en Kosmopolit af de Toneangivende fremdeles betragtes som Landsforræder. Mindre praktisk og med mindre Udbytte, er Sagen bleven taget af adskillige Filantroper,

*) Den engelske Frihandelsforening er ogsaa en Fredsforening: Cobden Club'en fører følgende Motto: •Free trade, *peace*, goodwill among nations.• Cobdens Medarbejder paa Frihandelens Virkeliggjørelse, Michel Chevalier, er ikke mindre overbevist om den inderlige Forbindelse mellem Frihandel og Fred. Paa Cobden Club'ens Møde i Juli 1875 udtalte Chevalier endog, at den fransk-tyske Krig i 1870 sandsynligvis vilde være bleven undgaaet, hvis det liberale Handelstraktatsystem af 1860 havde været en Snes Aar ældre, end det var!

der blandt Andet havde søgt at virke ved Udgivelsen af Skrifter. Fredsideen har en meget betydelig Literatur. Forfattere med betydeligt Talent have udgivet Skrift paa Skrift imod Krigen, i hvilke denne er bleven belyst fra de forskjelligste Sider: snart have de paavist dens Ugudelighed, snart dens Uforenelighed med det materielle Velvære; snart have de talt til Følelsen, snart til Forstanden. Om der ved disse Skrifter er blevet udrettet Meget er, trods det højst interessante og værdifulde Materiale, der indeholdes i flere af dem, noget tvivlsomt.

Den, der vil kjende Fredslitteraturen i dens fulde Omfang, maa gaa helt tilbage til den græsk-romerske Oldtid: der fandtes allerede da Fredsapostle. Den, der finder en saadan Grundighed afskrækkende, bør dog vide, at der i Sullys Værk «Économies royales» findes et mærkeligt Fredsforslag. Forslaget, der — med Rette eller Urette — tillægges den franske Konge Henri IV, gik i Hovedsagen ud paa Følgende: Efter at Habsburgernes Vælde var knækket, skulde der skrides til Dannelsen af «la république chrétienne», i hvilken Nationaliteternes og de kristne Religioners Ret var garanteret, og hvor Freden skulde herske uforstyrret. Denne «kristne Republik» skulde være en Konføderation af 15 saavidt muligt lige mægtige Stater, nemlig de 5 Arvestater: Frankrig, Spanien, Storbritannien, Sverig og Lombardiet; — de 6 Valgstater: det tyske Kejserrige, Ungarn, Böhmen, Danmark, Polen og Pavedømmet; — og de fire Republikker: Nederlandene, Schweiz, Venedig og de italienske Smaastater. Til at udjævne eventuelle Tvistepunkter mellem de Forbundne skulde der stiftes et «Senat», bestaaende af 60 Deputerede, 4 fra hver Magt, der skulde samles i en eller anden bekvemt liggende By, f. Ex. Metz eller Köln. Der skulde

vedtages et Reglement, hvis Bestemmelse var at forebygge Fyrsternes Tyranni og Undersaatternes Oprør. Hver Stat skulde yde et vist Bidrag i Penge og Soldater for at sikre «Republikken» mod de Vantros Anfald, og naar den var tilstrækkelig sikret, skulde der udnævnes 2 «General-kaptajner» tillands og 1 tilvands, hvorpaa den ottomanniske Magt skulde angribes. — Denne Plan haabede Henrik IV at kunne udføre i Løbet af — 3 Aar! Krigene vilde da ophøre, Nationaliteterne respekteres, og Retfærdigheden herske! Han forlangte ingen anden Belønning end Bevidstheden at have udført noget Godt. «Jeg vil,» sagde han, «at Spanierne beholde det spanske Sprog, Tyskerne det tyske, Franskmændene det franske!» Nationalitetsprincipet, Tanken om «Evropas forenede Stater» og om en permanent international Voldgiftsdomstol have i Henrik IVs Fredsplan faaet et af deres første Udtryk.

Tretten Aar efter Henrik IVs Død fremsættes hans Plan paany under en lidt anden Form i «le Nouveau Cynée», der tillægges Emeric de Lacroix. Noget senere tager Leibnitz Tanken om «Evropas forenede Stater» i Forsvar. Samtidig begynde Morallærerne at hæve deres Røst mod Krigen, og la Bruyère udmaler med levende Farver dens Vanvid. I 1693 skriver Will. Penn til Gunst for Voldgiftsretten. Og faa Aar efter, medens Diplomat-erne vare forsamlede om det grønne Bord i Utrecht for at gjøre Ende paa den spanske Arvefølgekrig, udkaster Abbeden af Saint-Pierre *) sin navnkundige Plan til

*) Om denne højst mærkelige Mand, der blandt Andet er berømt derved, at det franske Akademi udstødte ham af sin Midte, fordi han ikke vilde kalde Ludvig XIV «den Store», kan Læseren faa gode Oplysninger i Gust. de Molinaris i 1857 udgivne fortræffelige Bog: «L'abbé de Saint-Pierre, sa vie et ses oeuvres.»

en evig Fred. Med megen, altfor megen, Grundighed paaviser denne *homme de bien* Fredens Fordele og Krigens Ulykker. I 5 Hovedartikler fremsætter han sit Fredsforslag, i hvilket Voldgiften indtager en fremragende Plads. Men Men naar nu en af Parterne vægrer sig ved at bøje sig for Voldgiftsrettens Kjendelse, hvad saa? Saa skal «den store Alliance ruste og træde offensivt op mod den Gjenstridige, indtil denne retter sig efter Kjendelsen.» Krigen faaer saaledes dog det sidste Ord. «De Suveræner, der undertegne den Traktat, hvis Formaal det er at gjøre Freden almindelig og sikker, bør underrette de andre Suveræner om, at hvis de ikke ville træde ind i den almindelige europæiske Alliance, og hvis de ikke ville lade deres Stridigheder afgjøre ved de allierede Suveræners Mægling og Voldgift, vil den store Alliance betragte dem som Fredsforstyrreere og følgelig som Fjender.» Men den skikkelige Abbed er overbevist om, at den almindelige Fredstraktat vil blive underskrevet inden Udgangen af Aaret 1729, og i saa Fald vil Ludvig XV kunne kalde sig med «den skjønneste, den herligste og den mest betegnende af alle Titler» — Ludvig Fredsstifteren!

Abbeden af Saint-Pierres i høj Grad udtværede Værker om den evige Fred blev ikke meget læste, ikke engang af hans Samtidige, dels fordi man, som Voltaire siger, fandt det «ligesaa vanskeligt at forhindre Krigene som at forhindre Ulvene i at æde Lammene,» dels, og navnlig, fordi deres Form var frastødende. Rousseau søgte at bøde paa Formens Mangelfuldhed, og udgav et selvstændigt bearbejdet Uddrag af Saint-Pierres Forslag. — Ogsaa Necker skrev under Indflydelse af St. Pierres Ideer. Han paaviste, hvor ødelæggende selv en heldig Krig er, idet man, hvor man har saet ti Korn i det heldigste Tilfælde

høster ét; han paaviste Urimeligheden af Troen paa en «militær Berømmelse»; han paaviste endelig det Taabelige i den Tro, at Krigene maa vare til Verdens Ende, fordi det endnu ikke er lykkedes at skabe nogen varig Fredstilstand. — Nogle Aar efter Necker skrev Kant til Fordel for den evige Fred. Som Betingelser for Fredens Bevarelse nævner han blandt Andet de staaende Hæres Afskaffelse, Begrænsning af Statsgjælden, Gjennemførelsen af en republikansk eller repræsentativ Regeringsform, og en Føderation af fri Stater. Særligt Eftertryk lægger han paa, at Borgerne selv komme til at afgjøre Spørgsmaalet om Krig eller Fred. «Dekretere Borgerne Krig, saa dekretere de imod sig selv alle Krigens Ulykker: det er dem selv, der skulle kæmpe; det er dem, der skulle betale Krigsomkostningerne; det er dem, over hvem alle Krigens Ødelæggelser gaa ud, og det er dem, der skulle betale Statsgjælden, som gjør selve Freden bitter. De ville vel saaledes nok betænke sig, inden de indlade sig paa Krig. Men under en ikke repræsentativ Regeringsform volder en Krigserklæring ingen Betæneligheder, da den ikke koster Statsoverhovedet Noget, da den ikke gjør noget Skaar i hans Nydelser, da den hverken formindsker Bordets eller Jagtens Glæder eller Hoffets Behageligheder. Han kan da beslutte sig til en Krig som til en eller anden Fornøjelse, af de frivoleste Grunde, og idet han med Lige-gyldighed overlader den Retfærdiggjørelse, som Velanstændigheden fordrer, til sine altid parate Diplomater.» Kant slutter med at udtale den Overbevisning, at den bestandige Fred ikke er noget Gjølebillede: Handelsaanden, der mere og mere bemægtiger sig Nationerne, er uforenelig med Krigen; Pengenes Magt vil tilsidst tvinge Nationerne til at følge Moralens Bud. — Omtrent samtidigt

med Kant, det vil sige umiddelbart før den store Revolution, fremsatte Bentham et Forslag til en evig Fred: Folkerettens Codifikation, Afvæbning og Oprettelsen af en international Voldgiftsret ere Hovedpunkterne i hans Forslag. Den offentlige Mening vil, haaber han, være stærk nok til at sørge for, at Voldgiftsrettens Kjendelser skulle blive respekterede, uden at den væbnede Magt behøver at skride ind.

Har saaledes det attende Aarhundrede en anselig Fredsliteratur at opvise, er det nittende Aarhundredes dog langt betydeligere. Vi skulle dog ikke fordybe os i den, men blot fremhæve, at den i en væsenlig Henseende adskiller sig fra det attende Aarhundredes, idet Fredsforslag à la Saint Pierre heldigvis ere blevne sjældnere, hvorimod man nu oftere lægger et særligt Eftertryk paa den statistiske Side: en grundig Krigs- og Militærstatistik vilde kunne være af uberegnelig Nytte; en saadan haves vel endnu ikke, men der findes i den nyere Fredsliteratur fortræffelige Bidrag til den. — Vi forlade nu Fredsliteraturen, idet vi gjøre opmærksom paa, at ligesom Utrechterfreden er Udgangspunktet for en betydelig Fredsagitation, saaledes danner Aaret 1815, den napoleonske Trediveaarskrigs Afslutning, et Vendepunkt i Fredsideens Historie: Kampen for den evige Fred var hidtil bleven ført af enkelte Drømmere; nu overtages den af Samfund. Med Aaret 1815 begynder Fredsselskabernes og Fredskongressernes Periode.

Der kan skjælnes mellem tre væsenlig forskjellige Slags Fredsselskaber: de ældste ere de blot filantropiske; derefter komme de politiske, som hvis Repræsentant den «internationale Friheds- og Fredsliga» kan nævnes; endelig er der de folkeretlige, hvis Repræ-

sentanter Institutet og Associationen for international Ret ere. Om Maalet ere disse Foreninger vel for en Del enige; om Midlerne ere de fuldstændig uenige. For den internationale Voldgift have de dog alle virket.

I Aaret 1815 stiftes i New York det første «Fredsvennernes Selskab», og allerede det følgende Aar faar det en Broder i det londonske «Peace Society». Talrige Filialer af disse Foreninger opstaa overalt. I 1826 stiftes et nyt amerikansk Fredsselskab. Fire Aar senere stifter den berømte Grev Sellon «Société de la Paix» i Genève, og elleve Aar derefter danner «Société de la morale chrétienne» i Paris et Fredsselskab. Masser af Flyveskrifter udbredes af disse Selskaber til Forsvar for Freden; flere Tidsskrifter stiftes som Organ for Fredstanken. Forskjellige Samfund optage denne Tanke i deres Program: Arbejdersamfund, den engelske Reform League, Karbonariselskaber, Fritænkerforeninger, Frimurerselskaber, Kvindeemancipationsselskaber o. s. v. o. s. v. Om Fredens Nødvendighed blive Nationaløkonomer og Socialister, Orthodoxe, Fritænkere og Atheister, Konservative og Liberale enige. Selv Fyrsterne nødes til at bevidne Fredens Nødvendighed deres Sympathier; thi da Fredskongressen i London 1843, under Ch. Hindleys Forsæde, vedtager en Adresse til alle de civiliserede Regeringer, hvori forlanges, at de mulige Tvistepunkter, der kunne opstaa mellem Staterne, først skulle søges bilagte ved Mægling, inden der tages Tilflugt til Vaabnene, — svarer Ludvig Filip: «Freden er en Nødvendighed for alle Nationer, og jeg er overbevist om, at den Dag vil komme, da Krig ikke længere kjendes i den civiliserede Verden!» Fem Aar efter denne skjønne Tale flød Blodet i de fleste af Evropas Lande. Men vi ere ikke komne ud af det

blodige Aar 1848, før Fredsselskaberne med fornyede Kræfter gjenoptage deres Virksomhed: i Bruxelles afholdes en Fredskongres i 1848, i Paris 1849, i Frankfurt 1850, i London 1851. Den sidste, der i Exeter-Hall havde samlet over tre tusinde Fredsvenner, erklærer det for at «være en Pligt, der paahviler alle Præster, alle Ungdommens Lærere, alle Skribenter og Publicister at anvende hele deres Indflydelse for at udbrede Fredsprinciperne, at udrykke af Menneskenes Hjerter det arvelige Had, den politiske og kommercielle Skinsyge, der har været Kilden til saa mange ødelæggende Krige.» Endvidere vedtoges Resolutioner til Gunst for den internationale Voldgift, for de staaende Hæres Afskaffelse, for Begrænsning af Statslaanene, for Forbedring af Folkeretten, for Ikke-Interventionsprincippet o. s. v.

I 1867, samtidig med at Luxemburgerspørgsmaalet truede med at fremkalde en ny almindelig Krig, stiftedes der to ny væsentlig forskellige Fredsselskaber. Det første var Nationaløkonomernes «Ligue internationale et permanente de la paix», der skulde staa aaben for Alle «uden at der tages noget Hensyn til Race, Farve eller Kjøen, uden at noget Parti eller nogen Religion udelukkes.» Her saas Navne som Michel Chevalier, F. Passy, Joseph Garnier, den spanske Finansminister Pastor, Senator Sumner, Historikeren Cesare Cantu o. m. Fl. Fredstanken, der alt tidligere havde haft Organer i «the Harbinger of Peace», «the Herald of Peace», «the Bond of Brotherhood», «le Cosmopolite» o. Fl., fik en ny i de «Bulletins» og i det «Bibliothèque de la Paix», Foreningen udgav. Den holdt sig i det Hele borte fra Politiken og kæmpede navnlig med Vaaben, hentede fra Moralen og Nationaløkonomien. Ganske anderledes den af radikale Demokrater samme

Aar stiftede «Ligue internationale de la paix et de la liberté», der specielt var rettet mod det franske Kejserdømme, og som hævdede, at sentimental Filantropi og smukke moralske, religiøse og filosofiske Betragtninger ikke forslog, men at Freden kun kunde sikres ved bestemte politiske Former, ved føderative demokratiske Republiker.

Den 5te Maj 1867 offentliggjorde de franske Demokraters Organ «Phare de la Loire» en Artikel, hvori det hedder: «Om nogle Dage forsamle Stormagternes Repræsentanter sig til en Konference omkring det klassiske grønne Bord, for at ordne eller forsøge at ordne det tornefulde luxemburgske Spørgsmaal til de stridende Parters Tilfredshed. Vi ville med Tuilerierhoffet haabe, at dette Værk maa føres godt til Ende; men der hersker dog i saa Henseende en stærk Tvivl, og deres Tal er stort, som i Stedet for en Sikring af Freden kun forudse et simpelt Lappeværk . . . Vil en Konference, hvis Virksomhed i Forvejen er begrænset ved et givet Program, i to Dage formaa at udrydde Spirerne til Uenighed?» Bladet besvarer dette Spørgsmaal med Nej: selv om et Enkeltspørgsmaal som Luxemburgerspørgsmaalet klares, vil Faren være lige overhængende; men «lad os til en fri Stad sammenkalde en Kongres af alle Fredsvenner, for dér at søge Midlerne til at give Fredsønskerne større Vægt og til at udrydde beklagelige nationale Fordomme!»

Ideen var givet! Den 11te Juni udstedtes der et Opraab til Sammenkaldelsen, ikke af en Fredskongres, men af en «Freds- og Frihedskongres.» Demokrater af alle Nationer opfordres til at samle sig i Genève til en international Kongres «i Betragtning af, at Freden kun kan naas ved Folkenes Føderation, som er uadskillig fra

deres politiske Frigjørelse, og af at Freden er en ligesaa nødvendig Følge af Friheden, som Krigen af Undertrykkelsen.» «Kongressens Formaal er», hedder det, «at angive de politiske og økonomiske Betingelser for Folkenes Fred og for Grundlæggelsen af de Forenede Stater i Evropa . . . Kongressens Valgsprog er: Freden ved Friheden!» I de to Ord «Europas Forenede Stater», «Freden ved Friheden» havde man med al ønskelig Klarhed angivet saavel Maalet som Midlerne. Om Kongressens Program skriver «Phare de la Loire» i et senere Nummer: «Den internationale Kongres's Initiativkomite har tilkendt Garibaldi Ærespræsidiat. Alene dette Navn er det klareste af alle Programmer. Det vil sige: Heroisme og Humanitet, Fædrelandskjærlighed, Broderskab mellem Folkene, Fred og Frihed!»

Freds- og Frihedskongressen i Genève, til hvilken 11,000 radikale Fredsvenner havde erklæret at slutte sig, og som ved mange berømte Demokraters fremfor Alle dog Garibaldi's Nærværelse tiltrak sig en uhyre Opmærksomhed, holdt sine stormfulde Møder i Dagene fra den 9de til den 12te September 1867. I de lidenskabeligste Taler udvikledes Sætningen: ingen Fred er mulig uden den fuldstændigste religiøse, økonomiske og politiske Frihed! Præsterne ere Anstiftere af Krigen, — derfor leve den fri Tanke! Den bestaaende Samfundsordning er det Samme som evig Krig, — derfor leve Socialismen! De monarkiske Stater kunne ikke bestaa uden Krig, — derfor leve Republikken! Fremfor Alt hævdedes den rene Kosmopolitisme som en nødvendig Betingelse for Freden. Den fredløse Russer Bakunin tog ikke i Betænkning, i Kraft af «den sande Patriotisme» at ønske det russiske Kejserrige «alle mulige Ydmygelser, alle mulige Nederlag!»

«Hvis vi,» udbød han, «i Sandhed ville Freden, maa vi ogsaa ville den internationale Retfærdighed. Enhver af os bør derfor hæve os over den snevre og smaalige Patriotisme, som gjør ethvert Land til Verdens Centrum, og som søger Landets Storhed i den Skræk, det indjager Nabolandene. Vi maa sætte den menneskelige, almindelige Retfærdighed over de nationale Interesser. Vi maa engang for alle opgive dette falske Nationalitetsprincip, som i de seneste Tider er bleven opfundet af Frankrigs Despot kun for at kvæle Frihedens altbeherskende Princip . . . Hvem der for Alvor vil den internationale Fred og Retfærdighed, maa en Gang for alle give Afkald paa, hvad der kaldes Landets Berømmelse, Magt og Storhed og paa alle Patriotismens egoistiske og forfængelige Interesser. Det er paa Tide at ville Frihedens absolute Herredømme saavel i det Indre som i det Ydre.» Kun det føderative Princip — udviklede Talerne — hvor de fri Kommuner samle sig til Provinser, disse til Nationer og disse atter til «Evropas forenede Stater» kunde sikre Freden.

I denne Aand skabtes «La ligue internationale de la paix et de la liberté.» Det Grundlag, den hvilede paa, var det utvivlsomt logisk rigtig Ræsonnement: vil man sikre Freden, maa man ikke nøje sig med smukke Betragtninger over Fredens Velsignelser og Krigens Afskyeligheder; men man skal fjerne Krigens Aarsager; man skal fjerne de sociale, økonomiske og politiske Misforhold, hvoraf Krigens har sit Udspring; saalænge dette ikke er sket, nytter det ikke at tænke paa Fred. Men den Opgave, Liga'en havde sat sig, oversteg dens Kræfter. Den naaede aldrig at blive mere end en Deklamationsforening. Paa Kongressen i Genève 1867, paa Kongressen i Lau-

sanne 1869, hvor Victor Hugo præsiderede og talte begejstret for «den sidste Krig»,*) og paa Kongressen i samme By 1871, der afholdtes faa Maaneder efter Pariserkommunens Fald, og som ved mange af de flygtede Kommunarders Deltagelse fik en særlig Interesse, hævdede Deklamationerne sig til en vis Højde. De øvrige Kongresser vare derimod for Størstedelen matte. Paa Kongressen i Lugano 1872 havde disse Linjers Forfatter, der dér var tilstede, Lejlighed til at overbevise sig om, at Liga'ens Rolle nu var udspilt, og han tager ikke i Betænkning at udtale, at Kongressen gjorde ligefrem Fiasko. Denne Overbevisning deltes af mange af Deltagerne; ja selv Liga'ens Ledere maa vel have følt dette, thi i de sidste tre Aar (1873, 74, 75) have de fundet det raadeligere at afholde mindre «Generalforsamlinger», i Stedet for de aarlige «internationale Kongresser». Foreningens Præsident, den ansete Historiker Jules Barni, nedlagde sit Mandat; mange andre af dens betydeligste Medlemmer fulgte hans Exempel; kun Amand Gögg, Ch. Lemonnier og nogle faa Andre forbleve tro. At «Freds- og Frihedsliga'en» har gavnet enten Freden eller Friheden, lader sig ikke paavise. I de senere Aar har den vel faaet en langt mere moderat Karakter og har diskuteret nogle mindre omfattende, og derfor mere praktiske, Spørgsmaal, saaledes den internationale Voldgift; men selv om der herom er bleven ført interessante Forhandlinger, er der dog ikke blevet skænket dem nogen Opmærksomhed, da Foreningen nu engang var kommen i Miskredit. —

Mere praktisk Betydning end de forskjellige Freds-

*) Victor Hugos Taler paa Kongressen i Lausanne findes optagne i hans nysudkomne Bog «Pendant l'exil.»

kongressers Forhandlinger om den internationale Voldgift kunde muligvis de lovgivende Forsamlingers Debatter om samme Emne faa. Men det maa ikke glemmes, at naar lovgivende Forsamlinger og offentlige Myndigheder have erklæret sig til Gunst for Voldgiftsprincipet, da have de ofte først gjort det, efter at en eller anden Fredskongres har givet Impulsen dertil. At saavel Fredsselskaberne som Privatmænd have udrettet Noget for dette Princip's Godkjendelse, lader sig vanskelig benægte. Idet vi nu gaa over til Spørgsmaalet om de offentlige Myndigheders Stilling til Voldgiftssagen, fæste vi først Blikket paa Nordamerika.

Vi have alt nævnt, at et af de første Skrifter til Gunst for Freden er af Will. Penn. Mange af Nordamerikas store Mænd delte hans Ideer. Franklin erklærede: «Ingen Krig er god, ingen Fred er slet;*) hvornaar ville Menneskene, overbeviste om denne Sandhed, komme overens om at afgjøre deres Stridigheder ved Voldgift?» Washington, Jefferson, Madison og flere af Amerikas største Statsmænd have paa lignende Maade udtalt sig til Gunst for Voldgiften. Ogsaa i nogle af Præsident Grants Budskaber findes saadanne Udtalelser. Flere af de nordamerikanske Staters lovgivende Forsamlinger have vedtaget Resolutioner i den angivne Retning. Paa Forslag af Underwood, Formand for Komiteen for de udenlandske Anliggender, vedtog det nordamerikanske Senat i 1853: «Præsidenten opfordres til at indføre i alle Traktater, hver Gang dette lader sig gjøre, en Bestemmelse om, at opstaaende Stridigheder mellem de kontraherende Parter skulle afgjøres ved Voldgift.» Tyve Aar senere,

*) Jfr. Ciceros Ord: «Iniquissimam pacem justissimo bello antiferò.»

den 1ste December 1873, indbragte Senator Sumner et Forslag til Gunst for Voldgiften i de Forenede Staters Senat. For Tilblivelsen af flere af disse Udtalelser tilkommer en stor Del af Æren Elihu Burritt. Langt vigtigere end saadanne Erklæringer er det dog, at Nordamerika i ikke faa Tilfælde har bragt Voldgiftssystemet i praktisk Anvendelse. Neppe nogen anden Stat har ladet saa mange Stridigheder afgjøre ad denne Vej som Nordamerika.

I England indbragte Cobden i Parlamentet den 1ste Juni 1849 følgende Forslag til Beslutning: Hds. Majestæt anmodes om at befale sin Udenrigsminister at træde i Forbindelse med fremmede Magter for at opfordre dem til at slutte Traktater, hvorved de respektive Parter forpligtes til at lade deres eventuelle fremtidige Stridigheder afgjøre ved Voldgift. Jos. Hume, Milner-Gibson, Roebuck Hobhouse forsvarede Forslaget, der fraraadedes af Lorderne Palmerston og Russell og slutteligen forkastedes med 176 mod 79 St., og dog optoges en lignende Bestemmelse neppe 7 Aar efter i Pariser-Traktaten. Charles Hindley, Henry Richard og Joseph Sturge drog i 1856, som Deputation for det londonske Fredsselskab til Paris for at opfordre Lord Clarendon og de øvrige dér forsamlede Befuldmægtigede til at optage en Bestemmelse om Voldgift i den Traktat, der da var i Færd med at blive afsluttet. Lord Clarendon fulgte, i alt Fald tildels, denne Opfordring, og Pariser-Traktaten af 1856 indeholder virkelig ogsaa en Voldgiftsbestemmelse, der neppe har været ganske uden praktisk Betydning, selv om den ikke har opfyldt de meget Sangvinskes Forhaabninger.*) — Det nysnævnte

*) I Traktatens 23de Protokol hedder det blandt Andet: •De Befuldmægtigede tage ikke i Betænkning i deres Regeringers Navn

Parlamentsmedlem, Henry Richard, der har udfoldet en overordenlig omfattende Agitation, baade i England og paa Kontinentet, for Voldgiftssystemets Godkjendelse, indbragte den 8de Juli 1873 et Forslag, der havde bedre Held med sig end Cobdens: Parlamentet vedtog virkelig denne Gang, at opfordre Regeringen til at sætte sig i Forbindelse med de fremmede Stater, i det Øjemed at tilvejebringe en forbedret international Lovgivning saavel som et permanent Voldgiftssystem. — Næst Nordamerika er England den Stat, der hyppigst har anvendt Voldgift.

I Italien, hvor den Deputerede Morelli allerede tidligere havde foreslaaet Parlamentet Oprettelsen af en international amphiktyonsk Domstol, fremsatte Mancini, Præsidenten for «Institut de droit international» den 24de November 1873 følgende Forslag: «Kamret udtaler det Ønske, at Regeringen, i sine Forhold til Udlandet, vil bestræbe sig for, at Voldgiften bliver et anerkjendt og hyppigt Middel til i Overensstemmelse med Retfærdigheden at løse internationale Stridigheder i Sager, hvor Voldgift overhovedet lader sig anvende; at Regeringen, naar Lejligheden viser sig dertil, vil søge indført i Traktaterne en Bestemmelse om, at vanskelige Spørgsmaal med Hensyn til Traktaternes Fortolkning og Udførelse henvises til Voldgiftsmænd, og at den fastholder det af den for flere Aar siden tagne Initiativ til Afslutning af Overenskomster mellem Italien og andre Magter, i det Øjemed, i de respektive Folks

at udtale det Ønske, at Staterne, mellem hvilke der maatte opstaa en alvorlig Uenighed, inden de gribe til Vaaben, først — forsaavidt Omstændighederne tillade det — søge en venskabelig Magts *bona officia*. De Befuldmægtigede haabe, at de paa Kongressen ikke-repræsenterede Stater ville slutte sig til det nævnte Ønske.* Fyrretyve Stater erklærede deres Tilslutning.

Interesse at gjøre den internationale Privatrets Regler ensartede og obligatoriske.» Efter at Udenrigsministeren, Visconti-Venosta, havde ydet dette Forslag en varm Anerkjendelse, vedtoges det enstemmig. Dette Resultat lader formode, at Voldgiftsbestræbelserne ikke støttes af Sværmere alene, men at ogsaa fornuftige praktiske Folk billige dem. For at imidlertid Læserne selv kunne bedømme, om den berømte Retslærde, der indbragte dette Forslag, bevæger sig i en Drømmeverden, eller om han forstaar at tage Hensyn til Virkelighedens Fordringer, skulle vi her anføre nogle Sætninger af hans Foredrag.

Efter at have gjort nogle historiske Bemærkninger om Voldgiftssystemets Anvendelse i den græske Oldtid, i Middelalderen, i den nyere Tid, og efter at have henvist til, at Alabamastridens heldige Afgjørelse ved Voldgift maatte give Bestræbelserne for det nævnte Systems Anvendelse fornyet Liv, udtalte Mancini:

«At forsvare Voldgiftsprincipet er ikke det Samme som at søge Krigens absolute Afskaffelse og den evige Freds Opretholdelse. Uden Tvivl er det fromt, hæderligt og ædelmodigt at ønske, at Krigens Forbandelser maa forsvinde fuldstændigt; men Lovgiverne, Statsmændene, de politiske Forsamlinger have den Pligt kun at vedtage praktisk anvendelige Beslutninger, hvis Nytte Fornuften og Erfaringen bevise. Vi tro nu, at de lovgivende Forsamlings Udtalelser aldrig ville faa Krigen til ganske at forsvinde. Maaske er det tilladt at haabe, at Civilisationens langsomme, men gavnlige og uimodstaaelige Magt ved at ændre Forestillingerne, Anskuelse og Sædernes engang vil formaa at gjøre Krigen umulig, saaledes som den har gjort andre ligeledes ved Aarhundredernes Myndighed helligede Institutioner — Torturen og Slaveriet f. Ex. — umulige.

Jeg ønsker nu bestemt at erklære, at jeg ikke vilde betragte en almindelig Fordømmelse af enhver Art Krig uden Forskjel som retfærdig eller som nyttig, følgelig ikke som ønskelig. Navnlig vilde jeg misbillige en bestemt

Fordømmelse af Forsvarskrigen, det vil sige af Anvendelsen af alle et frit Folks Kræfter for at bekæmpe fremmed Indtrængen, fremmed Tyranni, og for at bevare Uafhængigheden. Nej, denne Krig, som jeg kalder hellig og sædelig, naar den holder sig indenfor sine rette Grænser og undgaar Overdrivelser, vil aldrig blive afskaffet. Borgeren, der udgyder sit Blod til Fædrelandets Forsvar, vil altid staa som en Heros for det Offenliges Samvittighed . . .

Hvad praktisk Betydning har da mit Forslag? Nogle Personer tro, at Voldgiftssystemets Tilhængere ville have det anvendt paa en absolut Maade, selv i Spørgsmaal, der angaa Liv og Død, hvor den nationale Tilværelse, Uafhængighed og Integritet staa paa Spil, i Spørgsmaal, der dreje sig om de absolute og fundamentale Rettigheder, der nødvendigvis følge med Nationens Væsen. Nej, en slig Overdrivelse vise vi tilbage, og i selve Forslaget tales der kun om Sager, der overhovedet ere modtagelige for en Voldgiftsavgjørelse. Der er virkelig Rettigheder, saavel private som offentlige, der aldrig kunne være Gjenstand for et gyldigt Afkald eller Overenskomst. I Privatlivet nytter det saaledes ikke, at jeg med Overlæg gaar ind paa en Kontrakt, hvorved jeg erklærer mig at være en anden Mands Slave; en saadan Overenskomst vilde være ugyldig og er præget af en indre og ulægelig Illegitimitet; og da nu Voldgift kun hviler paa en Overenskomst, hvorved jeg paatager mig en Forpligtelse, er Voldgiften kun gyldig, forsaavidt Forpligtelsen er det, og jeg vil saaledes aldrig med Retskraft kunne forpligte mig til at lade en Tredjemand afgjøre, om jeg skal være eller ikke skal være en anden Mands Slave. Anvend nu dette Exempel paa internationale Forhold! Ligesom en Stats kontraktmæssige Afkald paa national Tilværelse, Uafhængighed, Integritet, vilde lide af indre Ugyldighed, saaledes vilde ogsaa den Overenskomst, hvorved Afgjørelsen af disse Spørgsmaal overlodes til Voldgiftsmænd, være præget af indre Ugyldighed. Men det er let at se, at disse Livsspørgsmaal kun sjældent vise sig, hvorimod der hyppigt opstaar Spørgsmaal af forskjellig Natur, hvor det gjælder at fortolke en Overenskomst, at ordne dens Udførelse, at undersøge om dens Grænser ere blevne overskredne, om der er begaaet en Forbrydelse, der kan give Anledning til Erstatning, og saa fremdeles. Hvem der er fortrolig med Ledelsen af de udenrigske Anliggender, vil bevidne,

at det store Flertal af Stridigheder, der opstaa mellem Regeringerne, og som undertiden forstyrre de civiliserede Nationers Enighed, høre ind under denne Kategori. Endelig maa det fremhæves, at vi, fordi vi give vor Politik et fredeligt Præg og en mod Voldgiftssystemet gunstig Tendens, ikke desmindre bevare vor fulde Handlefrihed.»

Mancini paaviste endvidere Betydningen af, at Voldgiftsbestemmelsen ikke blot optoges i de politiske, men men ogsaa i Post-, Handels-, Udleverings-, Konsulats-Traktater o. s. v. Sluttelig paaviste han de uheldige Følger af, at Retsordenen i de forskjellige Lande er af en saa uensartet Beskaffenhed.

Som man vil have bemærket, gaar det af det italienske Parlament vedtagne Forslag endda ikke saa forfærdelig vidt. Det udtaler kun et beskedent Ønske om, at Voldgift vil blive et anerkjendt og hyppigt brugt Middel; men det indeholder Intet om Oprettelsen af en permanent Voldgiftsdomstol. Heri handler det meget viselig: en Domstol har en Lovgivning til sin Forudsætning; saalænge den internationale Lovgivning er saa uudviklet som nu, vil en international Domstol have ondt ved at virke; saalænge den «positive Folkerets» Positivitet er af dens nuværende mildest talt tvivlsomme Beskaffenhed, vil en international Voldgiftsdomstol savne det Grundlag, hvorpaa den skal staa. Førend man virker hen til Oprettelsen af Voldgiftsdomstolen, bør man fornuftigvis virke hen til Tilvejebringelsen af Betingelserne for den: klare, bestemt fastslaaede, almenanerkjendte folkeretlige Regler; en Reform og Codifikation af Folkeretten er en Betingelse, der først maa opfyldes, førend der kan arbejdes videre. Hertil har Mancini taget Hensyn, og derfor er det, at hans

Forslag har en mere virkelig Betydning, end de fleste andre.

Mancinis Indflydelse paa det af Repræsentanternes Kammer i Belgien vedtagne Forslag spores tydeligt. Paa de Deputerede Couvreur og Thonissens Forslag vedtog Kamret i Januar 1875 næsten enstemmigt: «Kamret udtaler det Ønske, at Voldgiftssystemet vil blive anvendt ved Afgjørelsen af alle de Tvistigheder, der ere modtagelige for en Voldgiftskjendelse. Det opfordrer Regeringen til, naar Lejlighed dertil viser sig, at bidrage til Fastsættelsen af de processuelle Regler, der skulle følges af Voldgiftsretterne. Regeringen bør, hver Gang den mener at kunne gjøre det uden Skade, ved Afslutning af Traktater bestræbe sig for at faa optaget en Bestemmelse om, at de Tvistigheder, deres Udførelse kan fremkalde, henvises til Voldgift.» Udenrigsministeren, d'Aspremont-Lynden, erklærede sig fuldstændig tilfreds med dette Forslag.

I Holland henvendte det nederlandske Fredsselskab sig til den hollandske Udenrigsminister for at erfare hans Stilling til Voldgiftssagen. Ministeren svarede, at han betragtede den af det engelske Underhus vedtagne Beslutning som særdeles betydningsfuld, og at hvis der blev givet Regeringen Anledning, f. Ex. ved Opfordring fra den engelske Regering, til at virke for Sagen, skulde denne blive Gjenstand for alvorlig Overvejelse. I Generalstaternes andet Kammer gav dette Svar den 19de Novbr. 1873 Anledning til en Diskussion, i hvilken de Deputerede van Eck og Bredius opfordrede Regeringen til selv at tage Initiativet, medens andre Medlemmer udtalte deres ringe Tillid til Voldgiftsbestræbelserne.

Endog i den tyske Rigsdag har man vovet at tale om Voldgift! Og i vort Broderland Sverig vedtog Rigsdagens andet Kammer i Marts 1874 et Forslag af Jonas Jonasson fra Gullaboås, hvorved Kongen opfordres til at søge tilvejebragt en international Voldgiftsdomstol til at bilægge mellemrigske Stridigheder. Forslaget mødte rigtignok her endel Modstand og megen Haan, men Fler-tallet sluttede sig dog til det.

Et anset dansk Blad har udtalt, at en lovgivende Forsamling «prostituerer» sig, naar den vedtager en Udtalelse til Gunst for Voldgiftssystemet. Af det Foregaaende vil Læseren se, at ikke saa faa lovgivende Forsamlinger ikke have frygtet at «prostituere» sig. De have maaske trot, at Folkerepresentationernes Udtalelser til Gunst for Freden dog muligvis kunde gjøre noget, omend ikke meget, Indtryk paa dem, der beslutte Krigen. Og den Omstændighed, at Voldgiften i de senere Aar faktisk er bleven anvendt oftere og med større Held end nogensinde før, har ikke kunnet undlade at styrke Tilliden til Voldgiftssystemet, — hvormeget Fredens Fjender end maatte beklage dette Faktum. —

Den af Mancini og Andre fremsatte Fordring, at Traktaterne bør indeholde Bestemmelse om, at opstaaende Tvistigheder først skulle søges bilagte ved Voldgift, have flere Traktater allerede i tidligere Dage fyldestgjort. Vi have alt nævnt Pariser-Traktaten. Vi skulle endnu eksempelvis anføre, at Lord Clarendon, paa R. Cobdens Tilskyndelse, i 1853 afsluttede en Traktat mellem Storbritannien og de Forenede Stater, der indeholdt en saadan Bestemmelse. Sir John Bowring afsluttede syv saadanne Traktater. Ogsaa Spanien, Sverig, Belgien, Schweiz og flere Lande have nu og da ved Afslutning af Traktater optaget

den nævnte Bestemmelse. Vigtigere er det dog, at Voldgift faktisk er anvendt i mange Tilfælde. Ganske vist er der herfra og til Voldgiftssystemets regelmæssige Anvendelse et stort Spring; men skal denne regelmæssige Anvendelse blive til Virkelighed, og kan der overhovedet tænkes paa Oprettelsen af en permanent Voldgiftsret, vil Intet bedre kunne bane Vejen henimod dette Maal end en stedse hyppigere mindelig Afgjørelse af de uundgaaelige mellemrigske Stridigheder. Den sidste Snest Aar har nu et forholdsvis betydeligt Antal Voldgiftsafgjørelser at opvise.*) Navnlig er det England og de nordamerikanske Forenede Stater, der have brugt denne Afgjørelsesmaade. Hvem der ikke særlig har undersøgt denne Sag, gjør sig maaske ikke nogen rigtig Forestilling om Antallet af de Tilfælde, i hvilke denne Afgjørelsesmaade er bleven brugt af de nævnte Magter. Vi ville imidlertid ikke trætte Læseren med at opramse alle disse Tilfælde. Ét af dem skal dog anføres, fordi det viser, at «den Stærkeres Ret» dog ikke altid er eneraadende, og fordi det er et mærkeligt Exempel paa, at en Stat af egen Drift har indrømmet at have gjort en anden Stat Uret. Ved en Traktat af 4de Februar 1859 blev det bestemt, at Voldgift skulde

*) Henri Bellaire, Sekretær i det franske Fredsvennernes Selskab, har i 1872 afgivet en Beretning herom, kaldet «Etude historique sur les arbitrages dans les conflits internationaux» (opt. i «Bulletin de la Société des Amis de la Paix» og i «Journal des Économistes» Bd 27), der dog desværre lider af mange meget betydelige Fejl. Se «Note pour servir à l'histoire des arbitrages internationaux» af W. B. Laurence, tidligere Nordamerikas Gesandt i London, i «Revue de droit international» 6te Aarg. E. de Laveleye, Carlos Calvo, Pierantoni, Bancroft-Davis o. Fl. have i deres nyere Værker leveret adskillige Bidrag til denne Sags Historie. Nogle af de værdifuldeste Bidrag hertil findes i Rolin-Jaequemyns's nysnævnte fortrinlige Tidsskrift «Revue de dr. intern.»

afgjøre en Strid mellem de Forenede Stater og Paraguay, — en Strid, der havde antaget en saa alvorlig Karakter, at de Forenede Stater endog havde ladet udruste en Expedition mod Paraguay. Ved Traktaten bestemtes det, at hver af de stridende Parter skulde udnævne en Voldgiftsmand, hvorhos der var truffet Bestemmelse om Valget af en Opmand: denne Opmand kom imidlertid ikke til at afgive nogen Kjendelse, idet selve den amerikanske Kommissær erkjendte, at de Forenede Stater, trods deres Krigsforberedelser, Intet havde at fordre af Paraguay. I Betragtning af en saadan, visselig sjelden, Beredvillighed til at erkjende Andres Ret og egen Uret, nødes man til at tro, at det ikke var slet og ret Mundsvejr, men sin oprigtige Mening, som de Forenede Staters Vice-Præsident, Colfax, udtalte, naar han, inden Kjendelsen i Alabamastriden var falden, i et *meeting* udbrød: «Jeg paastaar, at hverken England eller de Forenede Stater vil vove i den civiliserede Verdens Paasyn at bryde denne Pagt, der højtideligen er sluttet for Gud og Mennesker, og at aabne Døren for ny Tvist om de samme Klagepunkter. Nej, selv om Voldgiftsretten ikke vil tilkjende os en eneste Dollar, vil jeg tilraabe mine Medborgere: Antag Kjendelsen og giv Afkald paa al Skadeserstatning, hellere end at vige en Tomme tilbage fra den høje moralske Stilling, som Storbritannien og vi indtage ligeoverfor Verdens andre Nationer. Herfra kunne vi tilraabe de evropæiske Magter: Send Eders Millioner af Soldater hjem! Følg vort Exempel! Lad Eders Stridigheder afgjøres af en upartisk Voldgiftsret!»

Det betydningsfuldeste Exempel, som Folkeretten, i alt Fald i den nyere Tid, har at opvise paa Voldgifts Anvendelse er utvivlsomt den nordamerikansk-engelske Strid,

der bærer Navnet Alabama-Sagen, — en Strid der stod paa i en halv Sned Aar, fra den nordamerikanske Borgerkrigs Udbrud til Voldgiftskjendelsen i 1872, og som til sine Tider antog en saa truende Karakter, at Krig mellem de to Magter syntes uundgaaelig. De Forenede Staters Klagepunkter gik i det Væsenlige ud paa Følgende: Den engelske Regering havde 1) med et utilbørligt Hastværk anerkjendt de oprørske Sydstater som krigsførende Magt; 2) havde — i Strid med Neutralitetens Love — undladt at tage tilstrækkelige Forholdsregler mod, at Sydstaterne i England skaffede sig Krigsskibe; 3) havde i det Hele undladt at behandle Sydstaternes Kapere, saaledes som Folkeretten bød; 4) havde vægret sig ved at søge Parlamentets Bistand til at faa de til Neutralitetens Opretholdelse nødvendige Lovforandringer vedtagne; 5) havde undladt at skride ind mod de saakaldte konføderede Staters Agenter i England, der, i Strid med den engelske Neutralitet, bevislig og med Regeringens Vidende udrustede Krigsskibe i England; 6) havde saaledes gjort det muligt for Oprørerne at organisere og vedligeholde, i det Formaal at ødelægge de Forenede Staters Handel, en Flaade, der var bygget, udrustet, bevæbnet og bemandet i England, der modtog Beskyttelse i de engelske Havne, hvor det tillodes den at forsyne sig med Kul og Levnetsmidler; 7) havde herved ydet Oprøret den værdifuldeste Hjælp og skadet de Forenede Stater umaadeligt, medens England selv i høj Grad havde profiteret herved. — Efter at der i en Aarrække var bleven ført en tildels meget bitter Notevexel om disse Punkter, kom det endelig til en Overenskomst, idet den i Folkerettens Historie overordenlig vigtige Washington-Traktat afsluttedes den 8de Maj 1871. Herved bestemtes,

at alle de under Fællesbenævnelsen *Alabama Claims**) gaaende Krav med Hensyn til de konføderede Kapere, der var udgaaede af britiske Havne, skulde paakjendes af en Voldgiftsdomstol, hvis Sæde skulde være Genève, og som skulde bestaa af 5 Medlemmer: et (C. F. Adams) valgt af de Forenede Staters Præsident, et (Sir Alexander Cockburn) valgt af England, et (Grev Fr. Sclopis, Voldgiftsrettens Formand) af Italien, et (J. Stämpfli) af Schweiz, og et (Vicomte d'Itajuba) valgt af Brasilien. Traktaten bestemte endvidere i sin Art. VI, at Voldgiftsretten skulde lade sig lede af disse tre Regler: «Enhver neutral Regering er forpligtet til 1) At bruge enhver skyldig Paapassenhed («toute due diligence»), for paa sit Retsomraade at forhindre Istandsættelsen, Udrustning eller Bemanding af ethvert Skib, om hvilket den har fornuftige Grunde til at tro, at det er bestemt til at krydse eller føre Krig mod en Magt, med hvilken den lever i Fred, og ligeledes til at anvende den samme Paapassenhed for at forhindre Afrejsen fra dens Retsomraade af ethvert Skib bestemt til som ovenfor nævnt at krydse eller føre Krig, naar dette Skib ganske eller tildels er særligt indrettet til Krigsbrug; 2) Ikke at tillade og ikke at taale, at en af de Krigsførende bruger dens Havne eller Vande som maritim Operationsbasis mod den anden eller benytter sig

*) Disse saakaldte *Alabama Claims* omfattede i Virkeligheden ikke saa faa Kaperskibe; men af dem var «Alabama» uden Sammenligning det betydeligste. Dette Skib forlod England i Juli 1862 og tilføjede fra da den nordamerikanske Handelsmarine uhyre Tab, indtil de Forenede Staters Krigsskib «Kearsage» efter en voldsom Kamp løb det i Sænk i Kanalen den 19de Juni 1864. England gjorde Intet for at forhindre «Alabamas» Kaprerier.

deraf til at forny eller forøge sine militære Forraad eller Vaaben eller til at rekrutere Mandskab; 3) At anvende al skyldig Paapassenhed i sine Havne og Vande og ligeoverfor alle de Personer, der befinde sig paa dens Retsomraade, for at forhindre enhver Krænkelser af de ovennævnte Pligter og Forpligtelser.»*)

Voldgiftsdomstolen — der havde at undersøge, om England havde krænket disse tre Regler eller andre folkeretlige Love — konstituerede sig i Genève den 15de December 1871. Imidlertid tegnede det i Begyndelsen ikke til, at Sagen vilde kunne lade sig mindelig bilægge, idet Nordamerikas overordenlig vidtgaaende Fordringer paa Erstatning ikke blot for den direkte Skade, men ogsaa for de indirekte Tab, Kaperskibene havde tilføjet de Forenede Stater ved at overføre Søhandelen fra amerikanske til britiske Skibe, ved at forhøje Assurancepræmierne, ved at forlænge Krigen og ved at forøge Udgifterne ved Oprørets Underkuelse, vakte en saadan Forbitrelse i England, at flere af de mest indflydelsesrige Organer opfordrede Regeringen til at lade hele Mæglingsforsøget falde og lade Vaabnene afgjøre Sagen. Endelig gav dog Nordamerika efter paa dette Punkt, og saaledes blev det muligt for Voldgiftsdomstolen den 14de September 1872 at afsige sin Kjendelse, hvorved Storbritannien, fordi

*) Disse Washington-Traktatens «tre Regler», som Storbritannien og de Forenede Stater have forpligtet sig til fremtidig at følge i deres gjensidige Forhold og til at bringe til de andre Staters Kundskab for at opfordre dem til at slutte sig hertil, — have fremkaldt meget omfattende Diskussioner. Hvad skal forstås ved «due diligence»? Hører Kul til de «approvisionnementns militaires», hvorom der tales i Reglen Nr. 2? Disse og mange andre tvivlsomme Punkter diskuteres med stor Omhu af l'Institut de droit international og andre folkeretlige Avtoriteter.

det havde krænket de tre ovennævnte Regler, dømtes til at betale de Forenede Stater en Sum af 15½ Mill. Dollars i Guld, foruden Renter. Denne Kjendelse blev kun undertegnet af fire af Voldgiftsmændene, idet den femte, Sir Alexander Cockburn, Englands Repræsentant, der dog indrømmede, at England havde begaaet Fejl, vægrede sig herved. Men selv han føjede til sit afvigende Votum dette Korrektiv: «Skjønt Domstolens Kjendelse synes mig at berettigede flere Indvendinger, haaber jeg dog, at det engelske Folk vil bøje sig for den og modtage den med den Agtelse, der skyldes den Afgjørelse, hvortil en Domstol, hvis Kjendelse det frivilligt har samtykket i at modtage, er kommen.» —

Om den Tilfredshed, hvormed den fredelskende Del af Publikum hilsede Alabamasagens mindelige Afgjørelse, vil man finde talrige Vidnesbyrd i den uhyre voluminøse Literatur, som denne indviklede Sag har fremkaldt. De i de sidste Aar stedse hyppigere fremstaaende Forslag ikke blot til Voldgiftssystemets Anvendelse nu og da, men til Oprettelsen af en permanent Voldgiftsdomstol indeholde et af Udtrykkene for denne Tilfredshed. Alabamasagens, San-Juan-Sagens og andre omtvistede Spørgsmaals Afgjørelse ved Voldgift, have givet de Enthusiastiske Mod til at prøve paa at gaa et godt Skridt videre. Som ovenfor antydet tro vi ikke, at der foreløbig kan tillægges Forslagene om en permanent Voldgiftsret nogen stor praktisk Betydning; men theoretisk Interesse have de dog altid, og her skal derfor til Slutning nævnes et Par af dem.

Vi kunne henvende os næsten til et hvilket som helst Land, og vi ville finde Forslag i den nævnte Retning. Ifjor skrev Franskmanden Patrice Laroque sin Bog: «De

la création d'un code de droit international et de l'institution d'un haut tribunal, juge souverain des différends internationaux.» Om samme Emne skrev omtrent samtidig Tyskeren Løwenthal, Livlænderen Bulmerincq, Nordamerikaneren Dudley Field, Englænderen Edw. Hanson, Italieneren Leop. Farnese, Belgieren E. de Laveleye osv. osv. Nogle (saaledes Edw. Hanson: The prevention of war, a plan and a plea) mene, at det er nødvendigt, at der ved Siden af Domstolen staar en Militærmagt, der i Nødsfald kan tvinge Anerkjendelsen af Domstolens Kjendelser igjennem. Andre (saaledes E. de Laveleye: Anf. Skrift) mene omvendt, at det paa ingen Maade kan tilstedes Domstolen at raade over en Militærmagt, da en saadan Tilladelse vilde være ensbetydende med at frakjende Staterne deres Uafhængighed og Suverænitet. Efter Laveleyes Forslag skulde *la haute cour arbitrale* bestaa af diplomatiske Repræsentanter for de Magter, der havde vedtaget dens Oprettelse, samt af Folkeretslærere; den burde have sit Sæde i et neutralt Land, som Schweiz eller Belgien; dens Sammensætning skulde være permanent; men den skulde kun holde Møder, naar en Sag indankedes for den. Oprettelsen af en saadan Domstol kunde forberedes ved Sammenkaldelsen af en Konference af Jurister og Diplomater for de forskjellige Lande, der skulde have at fastsætte de for Tiden omstridte folkeretlige Regler.

Det er eller burde være indlysende, at Oprettelsen af en international Domstol — hvis den var mulig — vilde være et uskaterligt Gode. Rigtignok har man ikke undset sig ved at gjøre endel Indvendinger herimod, der alle ere omtrent lige taabelige. Man har sagt, at i mange Tilfælde vil den Stat, Kjendelsen gaar imod, gjøre bedre

i at prøve Vaabnenes Lykke end i at modtage Kjendelsen; i saa Fald kan den jo prøve paa at forkaste denne. Men tror man virkelig, at England, for Exempel, vilde have staaet sig ved at forkaste Voldgiftskjendelsen i Alabama-sagen? Tror man, at England, naar det havde foretrukket Krig, vilde — selv om Krigen havde faaet et «heldigt» Udfald — være sluppet med at betale 15½ Mill. Dollars? Er man overhovedet i Stand til at nævne et eneste Tilfælde, hvor den Part, hvem Voldgiftskjendelsen er gaaet imod, vilde have staaet sig ved at vælge Krig? — Man har udtalt Frygt for, at Voldgiftsdomstolen kunde være partisk, uretfærdig, særlig ligegyldig for de Smaas Rettigheder, og denne Frygt synes at ligge bagved Folketingsudvalgets Udtalelse om, at hvis Danmark skulde slutte sig til Voldgiftsbestræbelserne, maatte det dog være paa Betingelse af, at den europæiske Domstol «blev indrettet saaledes, at der derved opnaaedes Betyggelse for de mindre Staters Ret». Mener man da, at Krigen er et bedre Middel til at betrygge de mindre Staters Ret? Mener man, at Krigens Udfald altid er stemmende med Retfærdigheden? Mener man, at «Krigenes Gud» er upartisk og retfærdig? Er der da under den nuværende Retstilstand i Evropa «Betyggelse for de mindre Staters Ret»? Føler Danmark sig under de nuværende Forhold saa tryk, og frygter det for, at Oprettelsen af en Voldgiftsdomstol skulde kunne formindske den herlige «Betyggelse», hvorover det for Tiden fryder sig! —

At Voldgift i mange Tilfælde kan anvendes, har Erfaringen bevist. Oprettelsen af en permanent Domstol er unægtelig endel tvivlsommere. En grundig Reform af Folkeretten er i ethvert Tilfælde en Betingelse for, at

den europæiske Domstol skal kunne blive til Virkelighed; de folkeretlige Regler maa præciseres; Forholdet mellem Nationerne maa ordnes ved klare, utvivlsomme, almen-
anerkjendte, faste Bestemmelser. — Vi skulle i et følgende Afsnit betragte nogle af Bestræbelserne for at gennemføre en saadan Reform.
